

8-sinf

JAHON TARIXI (34+*17 soat)

Kirish.

“Yangi tarix” tushunchasi. Yangi davr tarixini davrlashtirish. Agrar sivilizatsiyadan industrial sivilizatsiyaga o‘tish. Industrial jamiyatning iqtisodiy, ijtimoiy va ma’naviy asoslari. Yangi tarixning bosqichlari. Yangi tarixning asosiy manbalari.

I bob. YEVROPADA YANGI DAVRNING BOSHLANISHI (7 soat)

Buyuk geografik kashfiyotlar va ularning tarixiy ahamiyati. Texnikaning rivojlanishi: buyuk ixtirolar, metallurgiya va metalga ishlov berishning takomillashuvi, harbiy texnikaning rivojlanishi. Amerikaning kashf etilishi. Hindistonga dengiz yo‘lining ochilishi. Tinch okeani havzasidagi geografik kashfiyotlar. Jahon mustamlaka tizimining shakllanishi. Yevropa uchun geografik kashfiyotlarning oqibatlari. Yevropaliklarning mustamlakalar uchun kurashi. Ispan, portugallarning talonchilik, bosqinchilik siyosatlarini. Bosib olingan yerlarning mustamlakaga aylantirilishi. Qul savdosi.

Yangi davr boshlarida G‘arbiy Yevropa mamlakatlarida industrial jamiyatning shakllanishi. Yangicha iqtisod va ijtimoiy tabaqalarning shakllanishi. Savdo-sotiq munosabatlarining rivojlanishi. «Narx-navo inqilobi» va banklarning paydo bo‘lishi. Ishlab chiqarishdagi o‘zgarishlar. Tovar ishlab chiqarishning vujudga kelishi. Sanoat korxonalarining rivojlanishi. Shaharlar rolining ortib borishi. Kapitalistik munosabatlarning paydo bo‘lishi. Yangi jamiyat kishilari.

Yevropada reformatsiya. Katolik cherkovining holati. Inson haqida yangicha qarashlarning shakllanishi. Germaniyaning siyosiy jihatdan tarqoqligi. Germaniyada katolik cherkovi. Germaniyada reformatsiya va dehqonlar urushining ahamiyati. Reformatsiyaning Yevropaga yoyilishi. Katolik cherkovining reformatsiyaga qarshi kurashi. Niderlandiya burjua inqilobi.

G‘arbiy Yevropada yangi davr madaniyatining shakllanishi. Uyg‘onish davri madaniyati. Gumanizm va uning Yevropa madaniyatiga ta’siri. Turmush madaniyatidagi o‘zgarishlar. XV asr ohiri – XVII asr boshlarida G‘arbiy Yevropada adabiyot, musiqa va san’ati. Tomas Mor, Servantes, Fransua Rable, Uilyam Shekspir, Leonardo da Vinchi, Mikelanjelo, Rafael Santi, Rembrandt asarlarida insonparvarlik g‘oyalarining aks etishi. Nikolay Kopernik, Jordano Bruno, Galileo Galiley, Jon Lokk, Isaak Nyuton va ularning ilmiy kashfiyotlari.

II bob. XVI-XVIII ASRLARDA YEVROPA VA AMERIKA MAMLAKATLARI (12 soat)

Angliyada qirol hokimiyatining kuchayishi. XVII asrda Angliya burjua inqilobi. Mutlaq monarxiya. Angliya Yelizaveta I hukmronligi davrida. Dengizda hukmronlik uchun kurash. Ingliz burjua inqilobining boshlanish sabablari. Feodal tartiblarning jamiyat taraqqiyotiga to'sqinligi. Fuqarolar urushi va uning oqibatlari. Armiyada parlamentning mo'tadil burjua islohotlari. Agrar qonunlar. Armiya va parlament ixtiloflari. Levellerlar harakati. Respublikaning e'lon qilinishi. Ingliz burjua inqilobining xarakteri va tarixiy ahamiyati. Anliyaning dunyoda birinchi sanoat mamlakatiga aylanishi. Tashqi siyosat.

XVI–XVIII asrlarda xalqaro munosabatlar. Buyuk geografik kashfiyotlardan keyingi xalqaro ahvol. O'ttiz yillik urushning boshlanish sabablari, bosqichlari va oqibatlari. Vestfal tinchlik sulhi va uning Yevropa uchun ahamiyati. Yevropaning yangi siyosiy xaritasi. Yevropada hukmronlik uchun kurash. Vestfal tizimining inqirozi.

Fransiyada mutlaq monarxiya. Fransiya burjua inqilobi. Fransiyada agrar munosabatlar. Qirol hokimiyatining mustahkamlanishi. Dehqonlarning ahvoli. Manufaktura va savdoning rivojlanishi. Fransiyada burjuaziya va dvoryanlar. Rishelening mamlakatni idora qilishi. Ichki va tashqi siyosat. Fransiyada mutlaq monarxiyaning kuchayishi, dehqonlarning ahvoli. Fransiyada burjua inqilobining boshlanishi. Burjuaziyaning hokimiyatga kelishi. Fransiyaning respublika deb e'lon qilinishi.

Buyuk fransuz burjua inqilobining yakunlanishi va tarixiy ahamiyati. «Fuqaro va inson huquqlari deklaratsiyasi»ning qabul qilinishi va uning tarixiy ahamiyati. Fransiya Yakobinchilar diktaturasining o'rnatilishi. Qirolning qatl qilinishi. Yakobinchilarning ichki siyosati. Yakobinchilar inqirozining sabablari. Yakobinchilarning ag'darilishi. Direktoriya. 1799-yil 19-noyabrdagi davlat to'ntarishi. Buyuk fransuz burjua inqilobining tarixiy ahamiyati.

XVI-XVIII asrlarda Germaniya imperiyasi. Iqtisodiy ahvol. Nemis shaharlarining xalqaro savdoga jalb qilinishi. Shaharlar rivojlanishi. Siyosiy tuzum. Dehqonlar urushining Germaniyadagi siyosiy tarqoqlikka ta'siri. Germaniya imperiyasida Avstriyaning holati. Siyosiy kurash. Germaniyaning xalqaro ahvoli. Prussiya qirolligining tashkil topishi.

XVI-XVIII asrlarda Rossiya imperiyasi. XVI-XVII asrlarda Rossiyadagi siyosiy va iqtisodiy vaziyat. Dvoryanlarning kuchayishi. Rossiyaning tashqi siyosati. Qozon va Sharqiy Sibirning bosib olinishi. Astraxan xonligining bo'ysundirilishi. Boltiq dengiziga chiqish uchun kurash. Rus xalqining polyak va shved bosqinchilariga qarshi kurashi. Barshchina xo'jaligi. Yangi iqtisodiy islohotlar. Manufakturaning vujudga kelishi. Rus millatining shakllanishi. Yangi iqtisodiy munosabatlarning vujudga kelishi. Ichki va tashqi siyosat. Qora dengizni egallash uchun urinish. Madaniyat va san'at.

XVIII asrlarda Shimoliy Amerika. Amerika Qo'shma Shtatlarining tashkil topishi. Shimoliy Amerikaning tub aholisi bilan kelgindilar o'rtasidagi munosabat. Amerikadagi ijtimoiy-iqtisodiy munosabatlar. Angliya bilan munosabatlarning keskinlashuvi. Mustaqillik uchun kurashning boshlanishi. «Mustaqillik deklaratsiyasi». AQSHning tashkil topishi. AQSH Konstitutsiyasi,

Mustaqillik uchun olib borilgan urushning natijalari, ahamiyati va saboqlari. Madaniyat va san'at.

Ma'rifat asri. XVI-XVIII asrlarda Yevropada ilm-fan rivojlanishi. XVIII asrda G'arbiy Yevropa davlatlarida ma'rifat asri. Ma'rifatparvar olimlarning faoliyati.

III bob. XVI-XVIII ASRLARDA OSIYO VA AFRIKA MAMLAKATLARI (9 soat)

XVIII asrlarda Osiyo mamlakatlari rivojlanishining asosiy xususiyatlari. XVI-XVIII asrlarda Osiyo mamlakatlarida ijtimoiy taraqqiyotning asosiy yo'nalishlari. Kishilar hayotining davlat tomonidan tartibga solinishi. Xo'jalik yuritishning jamoa usuli. Osiyo mamlakatlarida dinning kishilar hayotidagi o'rni. Turmush madaniyati. Musiqa, adabiyot va san'at.

XVI-XVIII asrlarda Xitoy. Xitoy Minlar sulolasi hukmronligi ostida. XVI asrda Xitoydagi siyosiy hayot. Qishloq xo'jaligi va hunarmandchilikning rivoji. Dehqonlar qo'zg'olonlari. Shaharlar taraqqiyoti. Ijtimoiy ong va madaniyat. Xitoyga yevropaliklarning kirib kelishi. Min sulolasining inqirozga yuz tutishi. Manjurlar hukmronligi. Bosqinchilik siyosati.

XVI-XVIII asrlarda Hindiston. XVI asr boshlarida Hindistonda siyosiy parokandalik. Boburiylar imperiyasining tashkil topishi. Imperiyadagi ichki va tashqi siyosat. Ijtimoiy-iqtisodiy holat. Humoyun hukmronligi davridagi inqiroz. Akbarshoh va uning islohotlari. Hindistonda shaharlar, hunarmandchilik va savdo. Xalq harakatlari va Boburiylar imperiyasining parchalanishi. Yevropaliklarning Hindistonga kirib kelishi. Angliya va Hindiston munosabatlari.

XVI-XVIII asrlarda Yaponiya va Koreya. Yaponiya siyosiy tarqoqlik va fuqarolar urushlari davrida. Yevropaliklarning kirib kelishi. Yaponiyani birlashtirish uchun kurash. Yaponiya Tokugavalari syogunati davrida. "Yaponiyaning yopilishi". Koreyaning ijtimoiy tuzumi. XVI asrdagi siyosiy rivojlanish. 1592–1598-yillardagi Yaponiya bosqini. XVII asrda manchjurlarning kirib kelishi. Islohotchilik urinishlari. Qirol Yonchjon.

XVI-XVIII asrlarda Usmoniylar imperiyasi. Imperiyaning yuksalishi va bosqinchilik siyosati. Sulton Salim I va Sulaymon I ning bosqinchilik yurishlari. Imperiyaning iqtisodiy ahvoli. Davlat tuzumi. Armiya. XVII asrda Usmoniylar davlatining ichki va tashqi ahvoli. Usmoniylar imperiyasi inqirozining boshlanishi. Salim III islohotlari. Yevropa davlatlariga qaramlikning boshlanishi. Madaniyat.

XVI-XVIII asrlarda Eron. Safaviylar hokimiyatining o'rnatilishi. Ichki va tashqi siyosat. Safaviylar davrida Eronning ijtimoiy-iqtisodiy tuzilishi. Shoh Abbos I islohotlari. Shaharlar. Hunarmandchilik va savdoning rivojlanishi. Tashqi savdo va tashqi aloqalar. Eronni mustamlakaga aylantirishning boshlanishi. Safaviylar davlatining barham topishi. Afg'onlar istilosi. Nodirshohning hokimiyat tepasiga kelishi. Xojalar sulolasi hukmronligining o'rnatilishi. Adabiyot, san'at va me'morchilik.

XVI-XVIII asrlarda Afrika mamlakatlari. Yevropaliklar tomonidan Afrika qit'asida davlatlarga asos solinishi. Qulchilik tizimi. Boyliklarni o'zlashtirilishi.

Takrorlash.

Manbalar bilan ishlash.

IV bob. 1800-1870-YILLARDA YEVROPA VA AMERIKA MAMLAKATLARI

(11 soat)

1800-1870-yillarda Buyuk Britaniya. XIX asrning boshlarida Angliyaning ijtimoiy-iqtisodiy ahvoli. Sanoatdagi o'zgarishlarning yuksalishi. Angliyaning dunyo ustaxonasiga aylanishi. Angliyaning siyosiy o'sishi va mustamlakachilik siyosati. Parlament islohoti. Tashqi siyosat. "Oq koloniyalar". Adabiyot, san'at, arxitektura va fanning rivojlanishi.

1800-1870-yillarda Fransiya. XIX asrning boshlarida Fransiyaning ijtimoiy-iqtisodiy ahvoli. Fransiyada birinchi imperiya. Istilochilik urushlari. Imperiyaning zaiflashuvi. Fransiya-Rossiya urushi. Imperiyaning qulashi. Burbonlar sulolasining hokimiyat tepasiga kelishi. Vena kongressi. "Muqaddas ittifoq". Fransiyada ikkinchi imperiyaning o'rnatilishi. Iyul monarxiyasi. Iyul monarxiyasi inqirozi. 1848-yil inqilobi, sabablari va uning natijasi. Ikkinchi imperiya. Adabiyot, san'at, arxitektura va fanning rivojlanishi.

1800-1870-yillarda Germaniya va Italiya. Vena kongressidan so'ng German ittifoqidagi holat. Birlashish uchun kurash. Frankfurt parlamenti. Prussiya va Avstriya o'rtasida Germaniya ittifoqida yetakchilik uchun kurash. Germaniyada inqilobning sabablari va maqsadlari. Germaniyaning birlashuvi. Otto fon Bismark faoliyati. XIX asrning boshlarida Italiya. XIX asrning 20-30-yillaridagi inqiloblar. Iqtisodiy taraqqiyot. Italiyani birlashtirish uchun kurash. Italiya qirolligining tashkil qilinishi. Italiyani birlashtirishning yakunlanishi. Italiyada kapitalizmning rivojlanishi. Germaniya va Italiyada adabiyot, san'at, arxitektura va fanning rivojlanishi.

1800-1870-yillarda Rossiya. Iqtisodiy hayotning o'ziga xos xususiyatlari. Samaderjaviya va krepostnoylikka qarshi kurash. Nikolay I hukmronligi va boshqaruvi. Krepostnoy huquqining yemirilishi. Islohotlarning tarixiy ahamiyati. Tashqi siyosat. Adabiyot, san'at, arxitektura va fanning rivojlanishi.

1800-1870-yillarda Amerika Qo'shma Shtatlari. Amerika Qo'shma Shtatlari. AQSHning iqtisodiy taraqqiyoti. Plantatsiya xo'jaligi. Abolitsionistlar. Quldorlar isyoni. Fuqarolar urushi. Fuqarolar urushining natijalari. AQSHning fuqarolar urushidan keyingi taraqqiyoti. Amerika qadriyatlarining shakllanishi. Adabiyot, san'at, arxitektura, ta'lim va fanning rivojlanishi.

Lotin Amerikasi xalqlarining milliy-ozodlik kurashi. Mustaqillik uchun kurashning boshlanishi. Meksikada mustaqillik urushi. Venesuela, Peru, Braziliya, Argentina, Urugvay mustaqilligi. Mustaqillik yo'lidagi urushlarning tugashi. Lotin Amerikasi mamlakatlarining iqtisodiy va siyosiy rivojlanishi. Taraqqiyot modellari. Madaniyat va san'at.

V bob. 1800-1870-YILLARDA OSIYO VA AFRIKA MAMLAKATLARI (11 soat)

1800-1870-yillarda Hindiston. Angliyaning bosqinchilik siyosati va ingliz mustamlakachilik tartibi. Sipohiyar qo'zg'oloni. Boburiylar sulolasining tugatilishi.

Hindistonda kapitalistik munosabatlarning shakllanishi. Hindiston xalqlarining ingliz mustamlakachilariga qarshi kurashi. Milliy g'oyaning shakllanishi. Turmush madaniyati, adabiyot va san'at.

1800-1870-yillarda Xitoy. Sin imperiyasi qudratining zaiflashuvi. Birinchi "Afyun urushi". Xitoyning G'arb davlatlari yarim mustamlakasiga aylantirishning boshlanishi. Taypinlar harakati. Ikkinchi "Afyun urushi". XIX asrning ikkinchi yarmida Xitoyda xalq qo'zg'olonlari. "O'z-o'zini kuchaytirish" siyosati. Turmush madaniyati, adabiyot va san'at.

1800-1870-yillarda Yaponiya. Dastlabki manufakturalarning paydo bo'lishi. Tokugava hokimiyatiga qarshi muxolifatning kuchayishi va hokimiyat inqirozi. Yaponiyaning kuch bilan "ochilishi" va uning oqibatlari. Chet el bosqinchilariga qarshi kurash. "Ma'rifatli boshqaruv" davrining boshlanishi. Meydzi islohotlarining boshlanishi. Iqtisodiy taraqqiyotning yangi xususiyatlari. Turmush madaniyati, adabiyot va san'at.

1800-1870-yillarda Koreya. XIX asr boshlarida Koreyaning ijtimoiy taraqqiyoti. 1830 – 1860-yillarda koreys jamiyatida inqirozning kuchayishi. Xristian dinining kirib kelishi. Tevongun hukmronligi. Mamlakatni "yopib qo'yish" siyosati. Koreyaning G'arb mamlakatlariga qaramligining boshlanishi. Teng bo'lmagan shartnomalarning imzolanishi. Turmush madaniyati, adabiyot va san'at.

1800-1870-yillarda Usmoniylar imperiyasi. Misrning inglizlar tomonidan egallanishi. Salim IIIning taxtdan ag'darilishi. Islohotlarning to'xtatilishi. "Misr inqirozi". Mahmud II islohotlari. Chet el kapitali kirib kelishining kuchayishi. Tanzimatning boshlanishi. Qrim urushi va uning oqibatlari. Ma'rifatchilik va konstitutsiya uchun harakatning paydo bo'lishi. "Yosh turklar" to'ntarishi va "Midxat konstitutsiyasi". Turmush madaniyati, adabiyot va san'at.

1800-1870-yillarda Eron va Afg'oniston. Eronda ingliz-fransuz raqobati. Rus-Eron urushlari. Hirot muammosi va chet el kapitalining Eronga kirib kelishi. Bobiylar qo'zg'oloni. Amir Nizom islohotlari. Eronning G'arb mamlakatlari tomonidan yarim mustamlakaga aylantirilishi. Afg'onistonda Zamonshohning taxtdan ag'darilishi va hokimiyat uchun kurashlarning boshlanishi. Feodal tarqoqlik. Do'st Muhammadning hokimiyat tepasiga kelishi. Byorns va Vitkevich missiyalari. Ingliz-Afg'on urushlari. Eron va Afg'onistonda turmush madaniyati, adabiyoti va san'ati.

1800-1870-yillarda Afrika xalqlari. Afrika qit'asining o'ziga xos xususiyatlari. Afrikaning bo'lib olinishi. Liberiya. Shimoliy Afrikadagi arab mamlakatlari. Kapitalistik munosabatlarning kirib kelishi. G'arbiy, Sharqiy va Janubiy Afrikaning yevropaliklar tomonidan egallanishi. Qul savdosi va uning oqibatlari. Mustamlakalarni boshqarish tizimi, iqtisodiy zulm. Tropik Afrika xalqlarining mustamlakachilarga qarshi kurashlari. Afrikada yangi sivilizatsiyaning shakllanishi.

